

J.V. Foix, Ferran Razquin, la Universitat de Cervera i una cursa de toros el 1932

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA
UNED - Centre Associat de Cervera

Des de l'aparició, l'any 1993, del volum *J.V. Foix. Cinc rutes literàries*¹ en el qual els autors, Manuel Carbonell i Carmen Sobrevila, organitzen uns itineraris que possibiliten acostar els textos del poeta al territori concret del país, ens resulta molt més fàcil als professors de literatura catalana fer que els nostres alumnes prenguin interès per l'obra del gran escriptor que fou J.V. Foix, ja que la interpretació dels textos foixians que fan els autors ens permet passar d'una visió abstracta a una realitat concreta, cosa que generalment estimula el lector. Tot això, encara és més perceptible en el cas dels alumnes cerverins i, també, de les altres poblacions de la comarca de la Segarra, precisament perquè el primer itinerari descrit parteix de Cervera i transcorre per una bona part del territori segarrenc abans d'endinsar-se al Solsonès.

1. Manuel Carbonell i Carmen Sobrevila, *J.V. Foix. Cinc rutes literàries*, Argentona, L'Aixernador Edicions, 1993.

Un dels textos de Foix inclosos a l'obra esmentada que sovint desperta l'atenció dels joves lectors parla d'un fet inusual: la celebració d'una cursa de toros a la ciutat de Cervera durant la Festa Major de setembre de l'any 1932. El text foixià es troba precedit per uns aclariments dels autors del volum². Aquest conjunt és el següent:

"Ens n'anem de Cervera cap a Sant Ramon. Abans de sortir de la ciutat, a la plaça d'Alonso Martínez, de sota l'estació, a l'any 1932, per la Festa Major d'estiu, s'hi va muntar una plaça de toros. El fet va provocar un bon rebombori. Foix va escriure un article a «La Publicitat», el 24 de novembre de 1932, en el qual blasmava aquest costum reintroduït a Cervera. Podem llegir-hi el fragment que hi al·ludeix:

Toros a Cervera!

[...]

«Acaben (...) de donar-nos una nova que fa lleu el nostre comentari: a Cervera, la històrica ciutat segarrenca, anuncien també unes corridas de toros per a aquests dies. A Cervera els "toros" no són, que jo sàpiga, cap costum establert anys fa com a Cardona, Vic, Ripoll, Olot o Figueres. A Cervera els "toros" hi són d'importació recentíssima, i el propòsit de celebrar-hi la corrida COINCIDEIX amb l'aprovació de l'Estatut. A Cervera hi ha ciutadans de coratjosa història, vells republicans pimargallistes antany, salmeronistes en 1906 i catalanistes avui que se'ns han acostat per mostrar llur disconformitat amb el propòsit d'alguns incauts, acabdillats per algun patxec i algun botifler rancorós, de renovar precisament ara un intent fracassat: acostumar la gent de la Segarra, austera i arreluda, al flamenquisme tauròmac. En protesten com a federals i ens ensenyen uns texts de Pi i Margall nobles i actuals. A Cervera hi ha també una joventut renovada i renovadora, que creu que la celebració en aquella ciutat d'una corrida de toros és una ofensa a la moral del país que tant s'ha esforçat per reivindicar la seva fidelitat a la causa posada en entredit històric. Un grup de joves

2. Els autors, en aquests aclariments, afirmen que la plaça de toros es va muntar a la plaça d'Alonso Martínez. Segons el text del programa oficial de la Festa Major que transcrivim més endavant, el lloc previst per situar la plaça era un espai que hi havia darrere l'edifici de la Universitat. També diuen, els mateixos autors, que l'article de Foix va ser publicat a *La Publicitat* del dia 24 de novembre de 1932. Això resulta impossible si tenim en compte que la rèplica que va originar aquest article va ser inclosa al setmanari cerverí *Avant* del dia 16 d'octubre d'aquell any.

cerverins diuen en visitar-nos: "A l'estigma de la Universitat en aquests moments decisius hi ha qui hi vol afegir el de les corridas. No passaran..."

No passaran! No; a Cervera no s'ha de córrer el bou perquè precisament ha arribat l'hora de restaurar l'autèntic i d'adaptar-se a l'ideal que en el cor i en la voluntat s'han forjat els patriotes de tots temps. Una manera de restablir és evitar, per a la formació de noves generacions, tota defallença.»

[...]"³

Dels detalls d'aquesta cursa de toros a Cervera en tenim constància pels programes de la Festa Major i per les notes de la premsa local. Així, el programa oficial anunciava que el diumenge, dia 25 de setembre d'aquell any 1932, se celebraria l'espectacle següent:

"A les quatre i mitja, gran cursa de braus. En una magnífica plaça instal·lada darrera de l'ex-Universitat. Es lidiaran tres formosos «novillos» de l'acreditada ramaderia de «Hijos de Aliaza» de Tudela (Navarra) i actuaran els espases N'Antoni Casaller (Machaquito) i Antoni Pallàs (Gitanillo de Huesca) amb les seves respectives «cuadrillas». Després de la novillada espectacle còmic taurino, amb l'autèntic Charlot, Llapisera i el seu Botones."⁴

El periòdic *Avant* es limità a reproduir gairebé de forma textual aquestes línies ⁵, mentre que el setmanari *República* donava notícia de la cursa de toros d'aquesta manera:

"Per la seva novetat i per la bona voluntat que han esmerçat els organitzadors de la «novillada» en muntar aquest espectacle, promet aquest donar una extraordinària animació a les festes. En la mateixa es «lidiaràn» dos «novillos» de la ramaderia «Hijos de Aliaza» de Tudela (Navarra), que seran banderillejats i morts a «estoque» pels notables banderillers «Maera», «Tabernerito» i «Celita» i els matadors

3. Obra citada, pàg. 23 i 24. Agraïm a Manuel Carbonell, Carmen Sobrevila, L'Aixernador Edicions i Fundació Foix que ens hagin autoritzat la reproducció d'aquests textos.

4. *Ciutat de Cervera. Festa Major de l'any MCMXXXII. Programa del 24 al 27 de setembre.*

5. *Avant*, núm. 37 (25 setembre 1932).

«Machaquito» i «Gitanillo de Huesca». Acabara l'espectacle amb l'actuació de Charlot, Llapissera i el seu Botones que alegraran amb la seva actuació còmic-taurina a la concurrència, que promet ésser nombrosa."⁶

Foix diu, dins el seu article, que "vells republicans" havien mostrat llur disconformitat amb el propòsit de celebrar una cursa de toros a Cervera. Sembla, però, si hem de fer cas dels comentaris sobre la Festa Major cerverina publicats al periòdic *República*, "òrgan del Centre Obrer Instructiu d'Unió Republicana i els seus comitès adherits", que els republicans havien quedat més aviat satisfets que disgustats per la celebració de l'espectacle taurí. Ho podem veure a continuació:

"La cursa de braus un èxit de públic i amb bona organització; la presidència concedí l'orella al matador «Gitanillo de Huesca». El Charlot i consorts, divertiren la concurrència amb graciosos trucs."⁷

El nostre objectiu principal, però, és d'oferir, com a complement al text literari de J.V. Foix sobre la cursa de toros cerverina de l'any 1932, un altre escrit: la rèplica redactada per Ferran Razquin. Aquest advocat i historiador, dolgut per les manifestacions relacionades amb la Universitat de Cervera, va lliurar al periòdic cerverí *Avant* l'article següent:

"Rèplica

Dies passats hem pogut llegir en un diari de Barcelona cert article en què comentant l'anunci de «corridas de toros» a Cervera per la ja celebrada Festa Major, tot referint la protesta que contra dit espectacle feien «ciutadans d'una gran executòria republicana i joves ardentment catalans i republicans» considerant-lo com una ofensa a la moral patriòtica del país, agrega que un grup de joves cerverins digué en visitar, suposem la redacció del periòdic: «A l'estigma de la Universitat borbònica en aquests moments decissius hi ha qui vol afergir-hi el de les «corridas» flamenques. No passaran...».

6. *República*, núm. 61 (24 setembre 1932).

7. *República*, núm. 62 (1 octubre 1932).

Prescindint de formar judici sobre les «corridas», però fent constar la inconveniència i inoportunitat de fer-ne a Cervera, on són cosa exòtica, hem d'exterioritzar també com fou fora de lloc, absolutament improcedent i falsíssim, l'esmentar, un grup de joves cerverins, «l'estigma de la Universitat borbònica,» barrejant-lo amb la nota de flamenquisme de les curses de braus i unint el record de l'antiga Universitat amb la impressió anticatalana i antipatriòtica d'aquell espectacle en un sol concepte despectiu.

«Ama l'honra de ta ciutat i de ta terra,» diu el vell provervi tot amarat de seny: i bastaria tenir un poc de sentit per abstenir-se d'esmentar coses passades si aquestes haguessin d'averkonyir. L'abominació a les «corridas» no recolza pas millor en l'argument de l'antic «estigma,» ni augmenta la força de la protesta el consignar que el país s'ha esforçat per a reivindicar la seva fidelitat a la causa de la Pàtria posada en entredit històric.

Es el cas, però, de que la Universitat de Cervera, el seu record, la seva transcendència, qualificats desgraciadament d'«estigma,» en sentit de despreci, per un grup de joves cerverins, -ho dubtem- és l'executòria millor que pot presentar la nostra ciutat al davant dels pobles tots de Catalunya, el títol més preat el que la féu receptacle de la institució que fou com la mare o com l'àvia de la Pàtria Nova.

S'han esvaït, per sort, els antics tòpics de la fidelitat a ultrança de Cervera al rei Felip V; davant de la crítica històrica res no queda, o cosa ben insignificant, de la pretesa oposició dels cerverins a la resta del Principat en aquell període. Queda solament, innegable i immarcible, la glòria de l'Acadèmia, -sigui o no borbònica de nom, que hi fa si no ho fou de fets?- on l'ànima de la terra màrtir que flotava per sobre les runes sagnants de la caiguda Barcelona trobà el recer providencial per a regenerar-se i emprendre la volada que avui contemplem amb íntima joia ja prop del zenit. La Renaixença de Catalunya tingué el seu breçol a la Universitat de Cervera. Hauria també vingut, sense la nostra Universitat: però més tard i amb menor empenta integral. Com certament pot dir-se que, d'haver continuat la Universitat cerverina durant tot el segle XIX, la Renaixença hauria vingut abans i amb major solidesa i eficàcia.

Aquestes consideracions no estan impulsades per cap romàntica dèria ni per un sol convenciment subjectiu: van recolzades en estudis de crítica que si primer causaren alguna sorpresa en els acostumats a adoptar els criteris ja formats sense esbrinar-ne les causes, han tingut plena confirmació després de minucioses investigacions d'alta volada científica.

Així com mesos endarrera invitàvem a certa senyoreta des de les planes d'aquesta publicació a adquirir coneixements sobre la Universitat de Cervera que li farien veure com no hi havia dret a estampar, i menys en un periòdic local, el gran disbarat que, de bona fé, hi va publicar, també gosem d'advertir amicalment al grup de joves cerverins (?) que vagin amb cautela a parlar d'«estigmes,» per no caure en un lamentable ridícul. Molt bé que protestessin de la projectada «corrida:» però per haver de fer-ho en la forma dita molt millor hauria estat el silenci.

El flamenquisme no pot arrelar a Cervera per una «corrida» o una dotzena: no hi ha saó a la terra per aquella planta malestruga. En canvi la Universitat i la seva tradició, netament i profundament catalaníssima, reclamen, exigeixen de tots els catalans, siguin de l'opinió política que vulguin i tant si són com no aficionats als «toros» la màxima veneració i el respecte màxim.

FERRAN RAZQUIN"⁸

Ens trobem, doncs, davant dos escrits que ens permeten veure la divergència que hi havia en aquell temps a l'hora de valorar l'existència de l'antiga Universitat de Cervera. Podem dir que expressen dos oposats punts de vista que, durant decennis, han estat font d'enemistats i discòrdies.

Avui, però, el millor coneixement que tenim de la institució universitària cerverina fa que aquells vells tòpics i recels es vagin superant i hom tendeixi a mostrar-se més objectiu a l'hora de parlar d'una universitat que, en ser l'única del país durant un llarg període de temps, s'ha convertit en un punt de referència imprescindible dins la història de la cultura catalana.

8. *Avant*, núm. 40 (16 octubre 1932). Donem les gràcies a la família Razquin per haver permès la reproducció d'aquest article.

1. Portada del programa de la cursa de toros

2. Interior del programa de la cursa de toros